

ЕКОЛОГО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

В статті розкриваються цілі, принципи організації еколого-естетического виховання школярів в Великобританії.

Basic characteristics, principles of Environmental and Aesthetic education through art in Great Britain are examined.

Постановка проблеми. Хибна філософія суспільного буття призвела до кризової екологічної ситуації в Україні. Гігантські масштаби чорнобильської катастрофи, політична та економічна нестабільність призвели до різкого погіршення навколишнього середовища, погіршили показники фактора ризику (вірогідність захворювань чи раптова загибель людини), поставили під питання можливість забезпечення безпеки індивіда. Криза світосприйняття, тісно пов'язана з екологічною, породжує у молоді психічну напруженість, страх перед майбутнім [6]. І тому перед сучасною педагогічною наукою та практикою поставили невідкладні завдання виховати покоління, котре вивело б людство зі стану глибокої екологічної кризи. Для цього необхідно дати учнівській молоді еколого-естетичну освіту і виховання, сформувати екологічну культуру. Рішення поставлених задач передбачає не тільки відродження вітчизняних традицій духовно-морального виховання, але і використання зарубіжного досвіду.

Останні публікації з проблеми. Проблеми еколого-естетичного виховання засобами мистецтва завжди були в центрі уваги педагогічної науки та практики. У різні роки цю проблему досліджували В.Червонецький, Г.Марченко, Г.Тарасенко (Україна). Педагогічні умови реалізації еколого-естетичної освіти в школах Великобританії дозволили проаналізувати роботи Р.Беланової, Я.Бельмаз (Україна), П.Тотема, Т.Реймса, Х.Ріда, М.Хоуда, Н.Вайта, Р.Скривенера (Велика Британія).

Мета даної статті – виявлення основних тенденцій розвитку еколого-естетичного виховання школярів у Великобританії.

З 90-х рр. ХХ ст. в освітніх системах Великобританії екологічне виховання утримує свої позиції, дякуючи трьом найбільш впливовим програмам: програмі з природознавства; навчанню на свіжому повітрі; природоохоронній освіті, в основі яких – цілеспрямоване формування в учнів турботи про навколишнє середовище [9, с. 115-117]. Безсумнівно, що естетичне бачення

прекрасного в природі збагачує життєвий досвід і психіку молоді, розвиває її естетичний смак і емоційну сферу, стимулює громадську діяльність, робить більш ефективним процес виховання до суспільно-політичних і естетичних ідеалів.

Підвалини екологічної культури в Британії закладаються у дошкільному віці і складають: орієнтування у найближчому природному оточенні, усвідомлення життєво-необхідних потреб живих істот в умовах існування (вода, повітря, продукти харчування), ознайомлення дітей з елементарними відомостями про взаємозв'язки живої та неживої природи. Ці елементи екологічних знань та виховання учнів поступово ускладнюються з врахуванням їх вікових особливостей на кожному щаблі навчання.

Британські педагоги (М.Хоуд, Н.С.Вайт, Р.Скрівенер), складаючи програми для дітей, намагаються розвивати еколого-естетичну свідомість дітей, використовуючи можливості естетичної активності дитини і способів її проявлення в сфері спілкування з природою та мистецтвом. Спілкування з природними об'єктами в формі діалогу – рікою, деревами, дощем, зірками, робить дітей більш чуйними, вчить розуміти “мову неба” та чути музику сфер. В завданнях завжди присутній елемент творчості (створення розповідей, малюнків, казок, віршів, пісень, проведення спостережень і досліджень). Ідеї, закладені в програмах, максимально враховують емоційну сферу дитини, націлені на виховання у неї відчуття доторканості до природи, естетичного сприйняття її об'єктів та явищ, уміння милуватися ними і, дякуючи цьому, удосконалюватися в моральному відношенні [9, с. 16].

Складовою частиною екологічної освіти на цьому відрізку є її вивчення фольклору – казок, дитячих пісень, прислів'їв та приказок, які традиційно були засобом передачі культурних норм і моральних цінностей дитини, пояснення їй, чому такий світ.

Отримані результати: дослідження шкільних програм різноманітних навчальних курсів початкового рівня виявило присутність значної кількості віршів із збірки “Казки матусі Гуски”, яка по праву вважається невід'ємною частиною британської національної культури. На сторінках цієї збірки діти знайомляться з прикметами, лісовими птахами, різноманітними рослинами. У цих віршах накопичено цінний досвід взаємин людини з природою.

У старшій же школі найбільш поширеними формами екологічної освіти у Великобританії є вивчення соціального, промислового розділів екології, а також природоохоронна освіта

[9, с. 207-211]. Учителі, що працюють у старших класах, покликані формувати цілісне уявлення про біосферу, світоглядні знання про взаємозв'язки у системі “Людина – суспільство – природа”; виховувати почуття відповідальності за стан довкілля, усвідомлення людини як частки природи; розвивати інтелектуальні та практичні уміння щодо збереження природи своєї країни та власного здоров'я [9, с. 291]. У Великобританії створені й активно функціонують відділи екологічної освіти, спеціалісти яких ведуть велику роботу з роз'яснення законодавства, етичних аспектів взаємодії з природним оточенням, займаються видавничською діяльністю. Програми відділу спрямовані на залучення молоді до активної природоохоронної діяльності. У допомогу вчителям створена широка сітка додаткових учбово-освітніх закладів, де школярі та студенти вивчають різні аспекти навколишнього середовища, самостійно проводять екологічні дослідження і за підсумками цієї роботи оформляють аналітичні матеріали, які щорічно видаються у вигляді різноманітних інформаційно-тематичних, учбово-дидактичних посібників.

Як відомо, саме англійці довели Європі, що сади і парки – це високе мистецтво, пов'язане зі смаками суспільства, побутом і звичаями людей [2, с. 102]. Ще в 1626 році видатний англійський філософ Френсіс Бекон в есе “Про сади” проголосив сад найчистішою з усіх людських насолод. На його думку, сад очищує дух людини. Англійський стиль саду заснований на законах гармонії, спокою. Тому на факультативах, споріднених за змістом з екологією, британські старшокласники вивчають історію садово-паркового мистецтва, створюють свої проекти садів і парків [9, с. 128].

Багато таких студентських проектів втілюються в життя. Слід підкреслити, що на даному етапі основними цілями екологічного виховання є:

- виховання в учнів розуміння сучасних проблем навколишнього середовища й усвідомлення їх актуальності для всього людства, своєї країни, особисто для себе;
- розвиток в учнів відповідальності за стан навколишнього середовища на національному й глобальному рівнях;
- формування почуття обов'язку перед близькими людьми, світовим співтовариством у галузі охорони природи;
- розкриття багатогранної цінності природи не лише з точки зору утилітарної, а й естетичної, санітарно-гігієнічної, науково-пізнавальної, морально-етичної;

- забезпечення наукових знань учнів, спрямованих на розвиток творчої і ділової активності при розв'язанні екологічних проблем у будь-яких життєвих ситуаціях;
- розвиток в учнів потреби у спілкуванні з природою, оволодіння нормами відповідної поведінки щодо її збереження;
- засвоєння учнями народних традицій у взаємовідносинах людини з природою і кращих досягнень світової практики;
- залучення учнівської молоді до природоохоронної діяльності на основі набутих знань і ціннісних орієнтацій.

Але, як вважають британські педагоги, не слід забувати про вплив навколишнього матеріально-предметного середовища домівки, одягу, меблів, вулиці, інтер'єрів, архітектурних комплексів, які є також суттєвими та постійно діючими факторами естетичного виховання підростаючого покоління. Створені за законами краси, ці "речі" викликають незабутнє естетичне враження на свідомість людини, формуючи таким чином її естетичний смак [9, с. 249].

Неперервність естетичного виховання підлітків забезпечується в Великобританії також поза школою.

Позашкільне еколого-естетичне виховання спрямоване на формування потреб особистості у самореалізації щодо взаємодії з природою; підготовку до активної діяльності із охорони навколишнього природного середовища. Основними складовими при цьому є:

- всебічні глибокі знання про навколишнє середовище;
- наявність в учнів світоглядних ціннісних орієнтацій стосовно природи;
- екологічний стиль мислення та відповідальне ставлення до природи і свого здоров'я;
- набуття умінь і досвіду вирішення екологічних проблем місцевого та локального рівнів;
- безпосередня участь учнів у природоохоронній діяльності;
- сформованість передбачливості можливих негативних наслідків природо перетворюючої діяльності людини [9, с. 256].

Висновки. Таким чином, можна сказати, що формування екологічної культури учнів у Великобританії проходить в процесі безперервної екологічної освіти, як єдність навчання, виховання і розвитку. Ідеї, закладені в програмах спрямовані на виховання в учнів відчуття доторканості до природи, естетичного сприйняття її об'єктів і явищ. В якості провідних цілей еколого-естетичного виховання підлітків виступають: екологічна культура особистості, вивчення

навколишнього середовища, покращення його якостей, формування еколого-естетичного мислення.

Еколого-естетичне виховання є базою у вирішенні глобальних екологічних проблем, питань культури світу, стійкого розвитку.

Література

1. Локшина О. Старша школа в Європі: сучасний контекст. // Шлях освіти. – 2003. – №2. – С. 21-24.
2. Миропольська Н.Є. та ін. Художня культура світу: Європейський культурний регіон. – К.: Вища школа, 2001. – С. 101-105.
3. Саймон Б. Общество и образование. – М.: Прогресс, 1989. – С.7.
4. Стихи матушки Гусыни: Сб. / Сост. Демурова Н.М. На англ. яз. С избр. рус. переводами. – М.: Радуга, 1988. – 684 с.
5. Харламов И.Ф. Педагогика. – М.: Высшая школа, 1990.
6. Концепція неперервної екологічної освіти в Україні // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 1995. – №14.
7. Enviromental Education module // Biological Diversity for secondary Education. – UNESCO-UNEP, International Enviromental Education Programme (IEEP), 1995. – 156 p.
8. Catton W.R., Danlap R.E. Enviromental sociology: A new paradigm // Amer. Sociologics. – 1978.
9. Read Herbert. Education through art. London, 1958. – 328 p.

Н.Є.Федорина

ГАРМОНІЗАЦІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО Й ЕМОЦІЙНОГО В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ УРОКУ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

У статті розкриваються можливості взаємодії інтелектуального й емоційного факторів сучасного уроку в забезпеченні якісної освіти учнів.

The article deals with possibilities of interaction of intellectual and emotional factors of the modern lesson in providing quality education for students.

Проблема якісної освіти учнів не може не активізувати зусилля учених та педагогів-практиків у пошуках шляхів і засобів підвищення результативності шкільного навчання. Ефективність навчального процесу залежить не тільки від змісту навчання, методів, але й форм його реалізації. Проблема форм організації навчання іде своїм корінням у глибоку давнину. Роботи багатьох вітчизняних